

Što sam naučio iz serije intervjua s hrvatskim LGBTIQ* umjetnicama i umjetnicima?

Autor/ica Tihomir Babić Objavljeno: 31. prosinca 2021.

◆ Tema: Bruno Isaković Sonja Hranjec Sara Ercegović
LGBTIQ* identitet – kako ga žive hrvatski umjetnici Jordi Ilić
Srđan Sandić

Na fotografiji, slijeva udesno odozgo prema dolje: Sara Ercegović, Jordi Ilić, Sonja Hranjec, Srđan Sandić, Bruno Isaković

Brojevi govore sljedeće. Od 12 ljudi koje sam kontaktirao za ovaj projekt, s njih petoro uspio sam napraviti intervju, što je 42% uspješnosti realizacije. Razgovarao sam s, redom, **Sonjom Hranjec**, **Sarom Ercegović**, **Jordi Ilić**, **Brunom Isakovićem** i **Srđanom Sandićem**.

Sedmero ljudi odbilo je sudjelovati u, da citiram ciljeve, "otkrivanju kreativnog i intelektualnog potencijala hrvatske LGBTIQ* zajednice" i "ohrabrivanju 'običnih' LGBTIQ* ljudi na izlazak iz ormara".

Premda je sve ostvareno u skladu s planom, u duhu moje osobnosti je da se prvo koncentriram na negativne stvari. Onih sedam odbijenica bilo je vrlo raznoliko, a svaki slučaj pokušat ću predstaviti što objektivnije i bez navođenja imena. Svima koje sam kontaktirao poslao sam gotovo identičan poziv za intervju, u kojem se objašnjava pristup i što želim postići.

Duga lista izgovora

Glazbenica kojoj sam se javio putem Messengera poruku otvara isti dan, a odgovora nema do danas. Riječ je o **punih sedam mjeseci**.

Slučaj drugi, u pitanju je glazbenik. Poruka također putem Messengera. Sviđa mu se ideja, ali će u narednih tjedan-dva razmisliti o svom pristanku, budući da nikad o svojoj seksualnosti nije progovorio javno i direktno, premda je aut. Nakon dva tjedna šaljem podsjetnik, te dobivam odbijenicu uz pojašnjenje da trenutno nije emocionalno sposoban za to.

Slijedi javljanje jednom glumcu, kojeg pokušavam dodati kao prijatelja na Facebooku. Nema reakcije, pa nakon izvjesnog vremena odlučujem poslati poruku na Messenger. Odgovora nema. Nalazim ga na Instagramu. Uspostavio sam kontakt, ali intervju odbija uz riječi da ga njegova manjinska seksualna pripadnost ne određuje, da ga određuje jednako kao njegova visina ili boja očiju, te da **nikad o sebi i svojem radu ne bi pričao kroz tu prizmu.**

Spisateljica kojoj sam se javio bila je oduševljena idejom i odmah je pristala na intervju. Datum smo već utanačili, uz dogovor da javi vrijeme kada ćemo se naći. U predvečerje kasnosvibanjskog dana koji je određen za nalaženje javlja da je zaboravila zbog puno posla. Radi obveza mojih i njezinih, pomičemo dogovor na početak srpnja, uz njezinu molbu i moj pristanak da je podsjetim na dogovor krajem lipnja. Krajem lipnja otkazujem dogovor zbog odlaska na more.

Slučaj je htio tako, a možemo se pitati je li doista riječ o slučaju, da su gotovo svi koji su odbili intervju potpuno aut i mnogo bliže mainstreamu nego, recimo, Sonja, Sara i Jordi. I tu sam, čini se, pogriješio u procjeni, misleći da će oni koji imaju veći društveni i ekonomski kapital biti nešto hrabriji

U drugoj polovici srpnja javljam se s pitanjem kad bismo se mogli naći. Nakon tjedan dana bez odgovora, pitam opet. Odgovor stiže isti dan, a glasi **da ne može i da joj se ne da.** Nakon razjašnjavanja da to nije konačno nego trenutno odustajanje, dogovaramo da se opet javim u drugoj polovici kolovoza. Tako i bi, a moje javljanje opet rezultira prolaskom jednog tjedna bez odgovora. Konačno, dobivam poruku da **ipak odustaje od intervjuja zbog obaveza.**

Ono što nije napravljeno pomaže u razumijevanju onoga što jest

Glazbenik kojem sam se javio, također putem Messengera, izrazio je oduševljenje idejom. Također, moli za malo vremena da razmisli želi li izlaziti na taj način u javnosti.

Procjenjujem da su dva i pol mjeseca dovoljna za razmisliti. Po isteku tog vremena, pitam ga ima li kakvih novosti vezano uz intervju. Sve do danas, a sada brojimo punih pet mjeseci, **poruka nepročitana čuči u Messengeru.**

S drugim glumcem scenarij je bio sličan kao i s prvim. Nakon neuspješnog dodavanja na Facebooku, preskačem Messenger i odmah koristim Instagram kako bih stupio u kontakt. Nakon otprilike mjesec dana nikakvog odgovora, čujemo se telefonski da popričamo o tome što misli o ideji. Razgovor je vrlo ugodan, ali se **razilazimo u razmišljanju i postojanju potrebe da javne osobe na ovakav način izlaze u javnost, pa čak i ako su potpuno aut.**

Razlozi za nesudjelovanje u intervjuu mogu se svesti na to da on nije imao nikakvih problema kod izlaska iz ormara i da to vjerojatno ne bi bilo zanimljivo za čitati, da je scena mjesto s kojeg progovara o takvim temama, te, otprilike, da nečija seksualnost i LGBTIQ* identitet trebaju prestati biti tema razgovora, a prestat će to biti jednom kad je i LGBTIQ* populacija prestane isticati kao temu razgovora.

Zašto uvijek isti ljudi istupaju u medijima kao LGBTIQ* pojedinci? Zato što nitko drugi neće. Ako nitko drugi neće, nego je uvijek riječ o istih nekoliko, onda nikako ne možemo govoriti o otkrivanju, nego samo o potvrđivanju onog već vidljivog potencijala LGBTIQ* zajednice. Sav potencijal koji ostaje nevidljiv, nužno ostaje neiskorišten

Pisac kojem sam e-mailom poslao pozivnicu za intervju još uvijek nije odgovorio, sad je riječ o **više od četiri mjeseca**.

Treći glumac kojeg sam kontaktirao, prethodno ga dodavši na Facebooku, zahvalio se na javljanju, rekao da nije zainteresiran pričati o svom privatnom životu, da nikada i nije pričao, te da **ne zna tko me uputio na njega**. No, ja ne želim pričati isključivo o onome što nije napravljeno, premda upravo to često daje priliku za bolje razumijevanje onoga što je napravljeno.

Petero pametnih, elokventnih i kreativnih ljudi

A što jest napravljeno? Petero hrvatskih umjetnika razgovaralo je o svojoj umjetnosti i o svom životu, te o LGBTIQ* identitetu kao nerazdvojivom elementu jednog i drugog. Time se barem malo povećao broj članaka u hrvatskom medijskom prostoru u kojem hrvatski umjetnici otvoreno pričaju o svojem LGBTIQ* identitetu i iskustvima. Ili, možda bolje, LGBTIQ* osobe pričaju o svojem umjetničkom identitetu.

Upravo u ovoj posljednjoj rečenici se krije **i još jedan cilj ovih tekstova**, a to je da se pokaže kako su LGBTIQ* osobe upravo to – osobe. One koje se ne može i ne smije svoditi isključivo na LGBTIQ* identitet. I da se upravo ovakvim progovaranjem (i) kroz prizmu LGBTIQ* identiteta postiže trodimenzionalni prikaz, svijet u kojem govoriti o svojem LGBTIQ* identitetu i istovremeno odbijati svođenje sebe samo na taj identitet nije kontradiktorno, kako se to obično shvaća u plošnom svijetu.

Nadam se da je time ostvaren barem promil još jednog cilja ovog projekta, a to je odmicanje od prikazivanja hrvatske LGBTIQ* populacije kroz poziciju žrtve.

Odmicanje od prigodničarskog izvještavanja o pojedincima koji čine ono što se naziva populacijom, u nekim sanjarskim trenucima čak i zajednicom, koje se događa gotovo isključivo u Mjesecu ponosa i u terminu kada pristižu godišnje statistike o nasilju i diskriminaciji nad LGBTIQ* populacijom.

Medijski prostor je ovim intervjuima dobilo petero pametnih, elokventnih i kreativnih ljudi. **Budući da su intervjuirane i tri žene, od kojih i jedna trans žena**, mogli smo razgovor voditi ne samo kroz prizmu seksualne orijentacije, nego i rodnog identiteta. Svih oni su pričali o svojim životnim situacijama, senzibilitetu, interesima, problemima, unutarnjim i vanjskim ograničenjima, pristupu svijetu i sebi.

Otkrivanje kreativnog i intelektualnog potencijala LGBTIQ* zajednice

Onime što su mi Jordi, Sara, Sonja, Bruno i Srđan ispričali u diktafon pokazuju da LGBTIQ* populacija, a potencijalna zajednica, doista nije samo LGBTIQ* identitet, te da unutar nje postoji kreativni i intelektualni potencijal. Neizmjerljivo im hvala na tome i na povjerenju koje su mi ukazali.

Jedan od ciljeva projekta bio je i to da se samoj LGBTIQ* populaciji, a možda i nekome izvan, otkrije njezin vlastiti kreativni i intelektualni potencijal. Idealistički zvuči, znam, ali možda je nepoznat netko mogao pronaći i u sebi potencijal za autentično, kreativno, rekao bih čak i slobodno življenje, čitajući priče ljudi koji upravo tako i žive.

Premda ovih petoro ljudi ukazuje na kapacitet LGBTIQ* populacije, svi oni koji su, s druge strane, odbili sudjelovati u ovom projektu doprinijeli su tome da se zapitam jesam li bio preoptimističan u procjeni veličine tog kapaciteta

Znači li to da sve one koji su odbili sudjelovati ili čiji intervjui nisu objavljeni, neovisno o njihovim razlozima, proglašavam upitnog kreativnog i intelektualnog kapaciteta? Ne. Smatram li ih krivima što taj potencijal LGBTIQ* populacije ne dolazi

više do izražaja? Da. Smatrati bilo što zapravo je potpuno bespredmetno, jer je riječ o vrlo jednostavnoj i jasnoj činjenici. Prvo, **svojim nesudjelovanjem doista jesu umanjili raznolikost** djelatnosti koje su bile predstavljene ovim tekstovima.

Drugo, umjesto otkrivanja kreativnog i intelektualnog potencijala hrvatske LGBTIQ* zajednice, ovu seriju tekstova sveli su na potvrđivanje kreativnog i intelektualnog potencijala hrvatske LGBTIQ* zajednice. Ništa novo nije otkriveno, samo je potvrđeno ono znano i već viđeno. Zašto? Zato što su o svojem LGBTIQ* identitetu govorili ljudi koji o njemu ionako redovito i vrlo jasno govore kroz svoju umjetnost i medijske istupe.

Sav potencijal koji ostaje nevidljiv nužno ostaje neiskorišten

Treće, odbijajući da svoj potencijal legitimiraju i kroz LGBTIQ* identitet, za isti taj individualni potencijal kolektivno osakaćuju LGBTIQ* populaciju. Vrlo je jednostavno. **Za doprinos i LGBTIQ* potencijalu, nužno je ubrojiti se i u LGBTIQ* populaciju.**

Dolazim time do one činjenice koja govori da su svi oni koji nisu sudjelovali u ovom novinarskom projektu, u najboljem slučaju, umanjili percepciju o kreativnom i intelektualnom kapacitetu LGBTIQ* populacije. U najgorem slučaju, taj potencijal su izravno umanjili. I to čine svaki put kada u medijskom prostoru odluče svoj LGBTIQ* identitet zadržati za sebe.

Slučaj je htio tako, a možemo se pitati je li doista riječ o slučaju, da su gotovo svi koji su odbili intervju potpuno aut i mnogo bliže mainstreamu nego, recimo, Sonja, Sara i Jordi. I tu sam, čini se, pogriješio u procjeni. Pogriješio sam misleći da će oni koji imaju veći društveni i ekonomski kapital biti nešto hrabriji. Da će oni ostvareni u svojem kreativnom radu, sa zaleđem medija, te relativno brojne i otvorene publike biti ponešto svjesniji koliko su, u relativnim okvirima, u boljoj poziciji od mnogih.

Onime što su mi Jordi, Sara, Sonja, Bruno i Srđan ispričali u diktafon pokazuje da LGBTIQ* populacija, a potencijalna zajednica, doista nije samo LGBTIQ* identitet, te da unutar nje postoji kreativni i intelektualni potencijal. Neizmjereno im hvala na tome i na povjerenju koje su mi ukazali

Poziciji koja im omogućava da svojim istupom pomognu barem jednoj osobi, u mnogo goroj situaciji od njihove, da autentično živi svoj LGBTIQ* identitet. Zašto nemaju dovoljno hrabrosti i želje da pomognu drugome? Odgovor je možda izrečen u jednom od intervjuja: Imaju što za izgubiti.

U ovome se možda nalazi i trag koji vodi odgovoru na još jedno pitanje: Zašto uvijek isti ljudi istupaju u medijima kao LGBTIQ* pojedinci? Zato što nitko drugi neće. Ako nitko drugi neće, nego je uvijek riječ o istih nekoliko, onda nikako ne možemo govoriti o otkrivanju, nego samo o potvrđivanju onog već vidljivog potencijala LGBTIQ* zajednice. Sav potencijal koji ostaje nevidljiv, nužno ostaje neiskorišten. Neiskorišten potencijal je osuđen da vječno ostane upravo to – potencijal.

Pitanja na koja nemam odgovor

Čini se da je bilo pogrešno i razmišljanje da će upravo zato što je riječ o Crolu biti lakše napraviti intervju na ovu temu. Zašto bi bilo lakše? Nije nelogično misliti da je Crol medij koji bi, barem na nekoj razini, LGBTIQ* populacija mogla, možda i trebala, smatrati svojim. Intervjui s LGBTIQ* umjetnicima za LGBTIQ* medij, što bi moglo poći po zlu? Svoji među svojim.

Što ako je to glavni nedostatak, a ne prednost? Je li moguće da je Crolu nedostatak upravo to što je LGBTIQ* portal i što mu je čitateljstvo uglavnom LGBTIQ* populacija? Je li moguće da je moja neutjecajnost i nebitnost na bilo kojoj sceni, slabašna premreženost poznanstvima, pogotovo onim utjecajnijim, dodatan razlog mnogima za nepristajanje na javno izlaganje?

Jedan od ciljeva projekta bio je i to da se samoj LGBTIQ* populaciji, a možda i nekome izvan, otkrije njezin vlastiti kreativni i intelektualni potencijal. Idealistički zvuči, znam, ali možda je nepoznat netko mogao pronaći i u sebi potencijal za autentično, kreativno, rekao bih čak i slobodno življenje

Bi li bilo drugačije kad bih bio neki faktor? Faktor koji zna svakoga i kojeg svatko zna. **Bi li bilo drugačije da je Crol mainstream medij** čija publika nisu uglavnom LGBTIQ* ljudi? Bih li tada u završnom tekstu pisao o tome kako je projekt jedva uspio doći do planiranih pet intervjua? Ili bih pisao kako je projekt narastao s planiranih pet na objavljenih osam intervjua, **sve zbog siline povlačenja koju bi morao preživjeti moj rukav**, da bi se dalo prostora svima koji bi, za pravu razinu medijske pažnje, govorili o bilo čemu, može i LGBTIQ* identitetu ako treba?

Odgovor na ova pitanja nemam. Imam samo pet objavljenih intervjua.

Unutar LGBTIQ* populacije postoji interes za čitanje o osobnim iskustvima

Svih pet intervjua redovito su bili najčitaniji tekstovi tjedna. Ispod tekstova objavljenih na Facebook stranici Crola relativno rijetko se komentira. Ni ovi tekstovi nisu iznimka, ali onih nekoliko komentara bili su redom pohvale tekstu i iznesenoj priči. Oko jednog intervjua se na mojem privatnom profilu razvila i sasvim solidna rasprava, koja je, sudim, upravo ukazala na potrebu za još većim brojem sličnih tekstova.

Intervjuirani su istaknuli da su dobivali samo pozitivne reakcije od ljudi koji su pročitali njihov intervju. Nikakve negativne reakcije nisu doživjeli. Iznimka su jedan ili dva trola koji fetišiziraju trans žene, na što su se one, nažalost, već na neki način i navikle.

Zasad su dva intervjua prenesena i na prijateljskom **XXZ Magazinu**, portalu novinarske institucije **Petra Lukovića**. Strogo gledajući, to znači da su tekstovi preneseni i u inozemstvu, ako činjenice stanu na put istini koja govori da su XXZ Magazin i Petar Luković sasvim domaći i naši.

Je li moguće da je moja neutjecajnost i nebitnost na bilo kojoj sceni, slabašna premreženost poznanstvima, pogotovo onim utjecajnijim, dodatan razlog mnogima za nepristajanje na javno izlaganje?

Mješavina pozitivnih i negativnih iskustava koje je ovaj projekt donio **rezultirala je dvama zaključcima, optimističnim i pesimističnim**. Bezdan koji je otkriven između njih možda, potpuno neplanirano, **detektira u čemu leži problem trenutačne političke pozicije LGBTIQ* populacije**.

Unutar LGBTIQ* populacije, a vjerujem i izvan nje, postoji interes za čitanje o osobnim iskustvima koja življenje na umjetničkoj sceni kao otvoreno LGBTIQ* osoba donosi. To je onaj optimističan zaključak, da interes za čitanje o tuđem iskustvu postoji.

Za pričanje o vlastitom – **znatno manje**.

* Seriju tekstova “LGBTIQ* identitet – kako ga žive hrvatski umjetnici?” objavljujemo uz financijsku potporu Agencije za

*elektroničke medije temeljem provedenog Javnog poziva za
ugovaranje novinarskih radova u elektroničkim
publikacijama.*